

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **M. M. C.**, bývajúceho v U., zastúpeného JUDr. J. K., advokátom so sídlom v M., proti žalovanej **Slovenskej republike**, za ktorú koná Ministerstvo financií Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Štefanovičova č. 5, **o náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom**, vedenej na Okresnom súde Michalovce pod sp. zn. 20 C 121/2009, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Michalovce z 24. februára 2011 č.k. 20 C 121/2009-213 a rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 20. marca 2014 sp. zn. 4 Co 131/2011, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Okresného súdu Michalovce z 24. februára 2011 č.k. 20 C 121/2009-213 vo výroku, ktorým žalobe vyhovel, spolu s rozsudkom Krajského súdu v Košiciach z 20. marca 2014 sp. zn. 4 Co 131/2011 a vec vracia v rozsahu zrušenia Okresnému súde Michalovce na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Michalovce rozsudkom z 24. februára 2011 č.k. 20 C 121/2009-213 zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi 19 488,15 € s 10,5 % úrokom z omeškania ročne od 19. januára 2009 do zaplataenia, do pätnástich dní od právoplatnosti rozsudku. V ostatnej časti žalobu zamietol. Mal za preukázané, že konaním Colného úradu Michalovce 25. januára 2008, keď pri vstupe žalobcovho motorového vozidla na územie Slovenskej republiky službukonajúci colník po kontrole dokladov od vozidla žalobcu tieto vydal inej osobe, došlo k nesprávnemu úradnému postupu v zmysle zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z.z.“). Týmto postupom bolo žalobcovi znemožnené používať svoje motorové vozidlo až do 14. mája 2008,

kedy mu príslušný orgán na Ukrajine vydal nové doklady k vozidlu. Keďže žalobca vozidlo používal na hromadnú prepravu osôb a mal v tejto súvislosti uzavretých viacero zmlúv, musel situáciu riešiť nájmom vozidla s rovnakými vlastnosťami (ďalej len „náhradné vozidlo“), pričom cena nájmu predstavovala 300 USD denne. Dospel k záveru, že žalobca má nárok na náhradu škody za obdobie od 1. februára 2008, kedy uzavrel nájomnú zmluvu na náhradné vozidlo, do 14. mája 2008, kedy mu boli vydané nové doklady k vlastnému vozidlu, t.j. za 103 dní. Pri výške nájomného za náhradné vozidlo 300 USD denne tak celkové nájomné dosiahlo 30 900 USD, čo pri žalobcom uplatnenom konverznom kurze 19 SKK/USD (ktorý neprekročil sumu určenú na relevantné mesiace Národnou bankou Slovenska) predstavuje 19 488,15 €. K tejto sume prislúcha zákonný úrok z omeškania od 19. januára 2009, kedy žalovaná rozhodla, že uplatnený nárok na náhradu škody žalobcovi neposkytne, až do zaplataenia. O trovách konania nerozhodol s poukazom na § 151 ods. 3 O.s.p.

Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalovanej rozsudkom z 20. marca 2014 sp. zn. 4 Co 131/2011 rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej vyhovujúcej časti potvrdil (§ 219 ods. 1, 2 O.s.p.). Poukázal na správnosť skutkových zistení i právnych záverov súdu prvého stupňa, s ktorými sa stotožnil. Uviedol, že v konaní boli jednoznačne preukázané všetky predpoklady vzniku zodpovednosti žalovanej za škodu v zmysle zákona č. 514/2003 Z.z. a na zdôraznenie správnosti odvolaním napadnutého rozsudku sa vysporiadal i s konkrétnymi námietkami žalovanej týkajúcimi sa okolností nájmu náhradného vozidla. Vyjadril sa tiež k dôvodom nevykonania niektorých dôkazov navrhovaných žalovanou pred súdom prvého stupňa.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná dovolanie. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 29. januára 2015 sp. zn. 3 Cdo 265/2014 dovolanie žalovanej ako neprípustné odmietol.

Proti rozsudku súdu prvého stupňa vo výroku, ktorým žalobe vyhovel a proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým rozsudok súdu prvého stupňa vo vyhovujúcej časti potvrdil, podal na podnet žalovanej mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“), ktorý navrhol tieto rozsudky zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. V mimoriadnom dovolaní uviedol, že napadnutými rozhodnutiami bol porušený zákon, pretože súdy vec nesprávne právne posúdili (§243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.)

a odvolací súd zároveň svojím postupom odňal žalovanej možnosť konať pred súdom (§ 243f písm. a/ O.s.p. v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p). Generálny prokurátor vytyka súdu prvého stupňa nesprávnu interpretáciu pojmu skutočná škoda v zmysle § 17 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. Zastával názor, že pri správnej interpretácii možno pod skutočnú škodu zahrnúť náklady, ktoré musel poškodený v dôsledku škodnej udalosti vynaložiť, ktoré majú charakter zmluvného záväzku voči tretej osobe (v danom prípade náklady vo forme nájomného za prenájom náhradného vozidla) za predpokladu, že tieto náklady sú z objektívneho hľadiska primerané a zodpovedajú cene dosiahnuteľnej na trhu za obdobných okolností, t.j. označené náklady je možné charakterizovať ako škodu, ak sú primerané a ak sú vzhľadom na trhové pomery obvyklé. Súd prvého stupňa pojem skutočná škoda vyložil nesprávne tak, že kritérium primeranosti, resp. obvyklosti výšky nákladov vynaložených poškodeným považoval za irelevantné, ak bola výška nákladov určená dohodou žalobcu a tretej osoby. Vzhľadom na nesprávne právne posúdenie veci, súd prvého stupňa nepovažoval za potrebné vykonať a vyhodnotiť dôkazy navrhnuté žalovanou, ktoré smerovali k preukázaniu jeho tvrdenia, že dohodnutý nájom nie je v primeranej výške a neprijal žiaden skutkový záver o tom, že dohodnuté nájomné vo výške 300 USD na deň, je alebo nie je primerané, resp. obvyklé, keďže túto skutkovú otázku považoval za irelevantnú. Ďalej odvolaciemu súdu vytykal, že bez nariadenia odvolacieho pojednávania vykonal dôkazy, pričom žalovanej neumožnil vyjadriť sa k vykonaným dôkazom a tieto vyhodnotil, čím skutkové závery súdu prvého stupňa doplnil; v dôsledku toho je postup odvolacieho súdu závažným porušením práva žalovanej na spravodlivý proces a predstavuje vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p.

K dovolaniu generálneho prokurátora sa vyjadril žalobca, ktorý žiadal mimoriadne dovolanie ako neprípustné odmietnuť a priznať náhradu trov dovolacieho konania. Poukázal na to, že EŠLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát vyslovil nezlučiteľnosť mimoriadneho opravného prostriedku s princípom právnej istoty a súd vyslovil porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru v tých prípadoch, kedy k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci oproti právnemu názoru vnútroštátnych súdov, ktoré vec s konečnou platnosťou prejednali a meritórne rozhodli (viď rozsudok EŠLP Roseltrans proti Rusku z 21. júla 2005). Nesúhlasil s názorom generálneho prokurátora o nesprávnom právnom posúdení veci, pretože už zo žaloby je zrejmé, že žalobca opiera svoj nárok nielen o zmluvu o nájme z 28. januára 2008, ale aj o cenníky požičiavania rôznych značiek vozidiel, ktoré sú zrejmé na webovej stránke internetu www.hertz.sk. Výška

nájomného 300 USD za 1 deň je cena obvyklá, čo je možné preveriť na uvedenej stránke. Preto niet žiadnych pochybností o tom, že 300 USD za 1 deň nájmu je cena primeraná za nájom motorového vozidla uvedenej značky, ktorým možno prepravovať až 18 osôb.

Žalovaná písomné vyjadrenie k dovolaniu generálneho prokurátora nepodala.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) na základe mimoriadneho dovolania podaného včas generálnym prokurátorom (§ 243g O.s.p.) na podnet účastníka konania, preskúmal vec bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p. v spojení § 243i ods. 2 O.s.p.) a dospel k záveru, že dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je opodstatnené.

Podľa § 243e ods. 1 O.s.p. ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f O.s.p.), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie. Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 O.s.p.).

So zreteľom na obsah mimoriadneho dovolania a vzhľadom na § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. najvyšší súd skúmal, či v konaní na súdoch nižších stupňov nedošlo k procesným vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O.s.p. O vady tejto povahy ide, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Generálny prokurátor vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. nenamietal a v konaní o mimoriadnom dovolaní takéto procesné vady nevyšli najavo.

V mimoriadnom dovolaní sa namieta, že žalovanej bola v konaní odňatá možnosť pred súdom konať, lebo v dôsledku postupu odvolacieho súdu, ktorý bez nariadenia pojednávania vykonal dôkazy, ku ktorým nemala možnosť vyjadriť sa, tieto vyhodnotil, doplnil skutkové závery súdu prvého stupňa, čím došlo k závažnému porušeniu práva žalovanej na spravodlivý procesy, čo predstavuje vadu podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.

O procesnú vadu tejto povahy ide v prípade nesprávneho postupu súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odníme možnosť realizovať procesné oprávnenia priznané mu v konaní za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv.

Zo spisu vyplýva, že odvolací súd na odvolanie žalovanej rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutom výroku, ktorým súd prvého stupňa žalobe vyhovel, potvrdil ako vecne správny podľa § 219 ods. 1 O.s.p. Odvolací súd rozhodol vo veci bez nariadenia odvolacieho pojednávania v súlade s § 214 ods. 2 O.s.p. a v odvolacom konaní žiadne dokazovanie nevykonal, nezopakoval dokazovania vykonané súdom prvého stupňa ani nedoplnil dokazovanie novými dôkazmi a nevyplýva to ani z odôvodnenia jeho rozhodnutia. Odvolací súd, ktorý rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti potvrdil, sa v odôvodnení svojho rozhodnutia vporiadal s relevantnými odvolacími námietkami žalovanej. K tejto časti argumentácie generálneho prokurátora najvyšší súd uvádza, že v postupe odvolacieho súdu nedošlo k odňatiu možnosti žalovanej konať pred súdom v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.

Mimoriadne dovolanie ako dovolací dôvod uvádza, že napadnuté rozhodnutia súdov oboch stupňov spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Generálny prokurátor v mimoriadnom dovolaní ako dovolací dôvod predovšetkým uvádza, že napadnuté rozhodnutia spočívajú na nesprávnom právnom posúdení vecí, a to v otázke existencie skutočnej škody, ktorá žalobcovi vznikla (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

Podľa § 3 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. štát zodpovedá za podmienok ustanovených týmto zákonom za škodu, ktorá bola spôsobená orgánmi verejnej moci, okrem tretej časti toho zákona, pri výkone verejnej moci a) nezákonným rozhodnutím, b) nezákonným zatknutím, zadržaním alebo iným pozbavením osobnej slobody, c) rozhodnutím o treste, o ochrannom opatrení alebo rozhodnutím o väzbe, alebo d) nesprávnym úradným postupom.

Podľa § 3 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. zodpovednosti podľa odseku 1 sa nemožno zbaviť.

Podľa § 9 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. štát zodpovedá za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom. Za nesprávny úradný postup sa považuje aj porušenie povinnosti orgánu verejnej moci urobiť úkon alebo vydať rozhodnutie v zákonom ustanovenej lehote, nečinnosť orgánu verejnej moci pri výkone verejnej moci, zbytočné priet'ahy v konaní alebo iný nezákonný zásah do práv, právom chránených záujmov fyzických osôb a právnických osôb.

Podľa § 9 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z.z. právo na náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom má ten, komu bola takým postupom spôsobená škoda.

Podľa § 17 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. uhrádza sa skutočná škoda a ušlý zisk, ak osobitný predpis neustanovuje inak.

Z vyššie citovaných ustanovení zákona č. 514/2003 Z.z. je zrejmé, že predpokladom zodpovednosti štátu za škodu je 1. vznik škody, 2. existencia nezákonného rozhodnutia (nesprávneho úradného postupu) a 3. príčinná súvislosť medzi škodou a nezákonným rozhodnutím (nesprávnym úradným postupom). Treba dodať, že tento zákon je vo vzťahu k Občianskemu zákonníku predpisom špeciálnym a ustanovenia Občianskeho zákonníka sa uplatnia vtedy, ak zákon nemá vlastnú úpravu.

V posudzovanej veci žalobca označil za majetkovú ujmu nájomné, ktoré zaplatil za nájom náhradného vozidla na základe Zmluvy o nájme dodávkového vozidla zn. Mercedes Benz, Sprinter 312D EČV: A. za dohodnutú cenu nájmu 300 USD na jeden deň za obdobie 6 mesiacov (t.j. od 1. februára 2008 do 31. júla 2008) vo výške 54 600 USD (čo predstavuje v prepočte 34 325,37 €). Nájomné za vozidlo, ktoré žalobca uhradil od 1. februára 2008 do 14. mája 2008 (103 dní x 300 USD na deň, v prepočte 19 488,15 €) súd prvého stupňa považoval za skutočnú škodu, ktorá žalobcovi vznikla v súvislosti s nesprávnym úradným postupom žalovanej. Nájomné uhrádzané žalobcom po 14. máji 2008 (po vydaní nového osvedčenia) súd nepovažoval za škodu vzniknutú v príčinnej súvislosti s nesprávnym úradným postupom súdu, preto žalobu v tejto časti zamietol.

Za príčinu vzniku tejto ujmy žalobca označil nesprávny úradný postup orgánu žalovanej – colného úradu, spočívajúci v tom, že dňa 25. januára 2008 na hraničnom prechode vo Vyšnom Nemeckom odobral od I. L., vodiča dodávkového vozidla zn. VW LT 35 EČV: A., ktorého majiteľom je žalobca, cestovný pas a technický preukaz, resp. osvedčenie o vozidle, ktoré vodičovi po kontrole nevrátil z dôvodu, že colník omylom cestovný doklad a osvedčenie o vozidle odovzdal inému cestujúcemu občanovi Ukrajiny vstupujúcemu na územie SR. Uvedený colný úrad potvrdil v písomnom potvrdení z 26. januára 2008. V dôsledku uvedeného postupu colného úradu žalobca ako podnikateľ a držiteľ licencie na medzinárodnú prepravu nemohol užívať svoje motorové vozidlo na prepravu osôb až do vydania nového osvedčenia (pozn. dovolacieho súdu - 14. mája 2008). Medzi účastníkmi nebolo sporné, že uvedeným postupom colného úradu došlo k nesprávnemu úradnému postupu.

Dovolací súd preto v rámci svojej prieskumnej činnosti posudzoval jedno zo zákonných predpokladov zodpovednosti štátu za škodu, a to otázku skutočnej škody v zmysle § 17 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z. a dospel k názoru, že záver súdov, pokiaľ ide o výšku skutočnej škody, je predčasný.

Zákon č. 514/2003 Z.z. pojem škody nedefinuje. Z toho dôvodu tento pojem treba vykladať v zmysle ustanovení Občianskeho zákonníka (§ 25 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z.) a škodu vo všeobecnosti chápať ako ujmu, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného, je objektívne vyjadriteľná v peniazoch a je napravitel'ná poskytnutím majetkového plnenia,

predovšetkým peňažného. Podľa § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa uhrádza skutočná škoda a to, čo poškodenému ušlo (ušlý zisk). Skutočnou škodou je v zásade ujma, ktorá znamená zmenšenie, zničenie, stratu, zníženie či iné znehodnotenie majetkového stavu poškodeného oproti stavu pred škodnou udalosťou a ktorá predstavuje majetkové hodnoty, ktoré treba vynaložiť pre uvedenie vecí do predošlého stavu (pokiaľ nie je vylúčené).

Pokiaľ ide o výšku náhrady škody, otázka skutočnej škody bola riešená už v rozhodnutí R 7/1992, v zmysle ktorého skutočnou škodou spočívajúcou v nákladoch na vypožičanie či prenájom vozidla, prevyšujúcich náklady na prevádzku vlastného vozidla, je zodpovedný subjekt povinný nahradiť iba v rozsahu, v akom náklady boli vynaložené nutne a účelne na vypožičanie – nájom náhradného vozidla, ktoré zodpovedá vozidlu zadržavanému. V danom prípade nevyhnutná potreba žalobcu zadovážiť si náhradné motorové vozidlo po dobu, keď nemohol užívať svoje motorové vozidlo, nebola účastníkmi spochybňovaná. Avšak aj u porovnateľného motorového vozidla platí, že rozsah náhrady, ku ktorej je škodca povinný, je obmedzený hľadiskom účelnosti. V danom prípade najmä vzhľadom na to, že poškodený žalobca zaplatil za nájom vozidla prenajatého od fyzickej osoby (ktorá sa profesionálne nezaobera požičiavaním motorových vozidiel) za dohodnutú sumu, nie je správny záver súdov o skutočnej výške škody v zmysle § 17 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z.

So zreteľom na uvedené bolo potrebné výšku náhrady škody, za ktorú zodpovedá žalovaná, stanoviť vzhľadom na obvyklé ceny prenájmu obdobných motorových vozidiel v danom mieste a čase. Skutočnou škodou, spočívajúcou v nákladoch na vypožičanie náhradného vozidla, ktoré prevyšujú náklady na prevádzku vlastného vozidla, je zodpovedný subjekt povinný nahradiť len v rozsahu, v akom náklady boli vynaložené nutne a účelne na vypožičanie (nájom) náhradnej veci, zodpovedajúcej parametrom pôvodnej veci, z užívania ktorej bol žalobca vylúčený po určitú dobu (do vydania nového osvedčenia 14. mája 2008). Ale aj u porovnateľného náhradného vozidla platí, že rozsah náhrady, ku ktorej je zodpovedná osoba povinná, je obmedzený hľadiskom účelnosti. Preto pri určení skutočnej škody, za ktorú žalovaná zodpovedá, je treba stanoviť vzhľadom na obvyklé ceny prenájmu obdobných vozidiel v danom mieste a čase. Výška tejto náhrady nie je totiž daná čiastkou skutočne vyplatenou (v danom prípade dohodnutou) v akejkolvek výške, ale vo výške čiastky účelne vynaloženej. Vzhľadom na odlišný právny názor súdov nižších stupňov v posudzovanej veci, dokazovanie v potrebnom rozsahu nebolo vykonané.

Otázka, či náklady na nájom náhradného vozidla boli nutné a účelné, závisí vždy na posúdení konkrétnych okolností prípadu. Dôkazné bremeno o výnimočných okolnostiach odôvodňujúcich v konkrétnom prípade priznanie náhrady v čiastke vyššej, než je obvyklá potrebná k prenájomu porovnateľného vozidla, zaťažuje žalobcu.

So zreteľom na uvedené dovolací súd podľa § 243b ods. 2 veta prvá v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p. rozsudky oboch súdov v napadnutej časti pre nesprávne právne posúdenie veci a dôsledku toho aj nedostatočné zistenie skutkového stavu zrušil a vec vrátil v rozsahu zrušenia okresnému súdu na ďalšie konanie. V novom rozhodnutí rozhodne súd, ktorému sa vec vracia, aj o trovách pôvodného ako i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. júna 2016

JUDr. Daniela S u č a n s k á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková